YoungstarsWiki.org

BEKÜLDŐ
Irmgard

ON
2016.01.13

★ ★ ★ ★ ★
Keine Stimmen

A kálvinisták üldözése

Rövid bevezető a 2006/2007-es BESJ táborvezető-képzéshez

Bevezetés

A „Anabaptisták üldözése” témája, amely a 2006/07-es BESJ táborvezető-képző tanfolyam egyik témája volt, – tudat alatt – illeszkedik a „2007-es anabaptista év” – „Az igazságot meg kell ismerni” cím alatt. Ezen anabaptista év alkalmából színdarabokat adnak elő, könyveket írnak, utazásokat szerveznek és még sok minden mást.

A táborvezető-képző kurzus elsősorban a BESJ ifjúsági csoportvezetőit képezi ki „Jugend+Sport” vezetőkké a táborisport/túrázás sportágban. Másodsorban egy témát vezetnek be a vezetői csoportba, hogy azok maguk is megfelelő táborokat szervezhessenek és bonyolíthassanak le. Ezt a dossziét azért állítottuk össze, hogy a tanfolyamok résztvevőit és vezetőit (később pedig adott esetben az érdeklődőket is) bevezessük a témakörbe. Nem törekszik teljességre vagy hibátlanságra. Inkább áttekintést kíván nyújtani, hogy a tábor szervezői rendelkezzenek a szükséges háttérismeretekkel.

Ez a dosszié elsősorban a bern-i anabaptistákkal kapcsolatos eseményeket írja le. Szükség esetén a közvetlen és tágabb környezetből származó információkat is beépítettük. A téma mélyebb megismeréséhez egy részletesebb változat állt rendelkezésre a BESJ-nél.

Ezen a helyen köszönetet mondunk Dr. Hanspeter Jeckernek, a Bienenbergi Bibliaiskola tanárának, az értékes információkért és a történelmi áttekintésért, valamint a vázlat lektorálásáért.

Neked, kedves olvasó – legyen szó táborvezetői tanfolyam résztvevőjéről vagy vezetőjéről, vagy egyszerűen csak érdeklődőről – sok hasznot kívánunk a svájci anabaptista történelmi örökség feltárásához, tábor résztvevőidnek pedig sok örömöt kívánunk az ezen izgalmas témáról szóló táborokban.

Lori Keller és Sara Kündig

Rövid történelmi áttekintés

Rövid történelmi áttekintés

Történelem

A reformációval kezdjük

A reformáció egy 16. századi mozgalom, amelynek során elszakadás történt a római katolikus egyháztól, és megalakultak a református, a lutheránus és az anglikán egyházak, valamint néhány szabadegyház. Közös alapjaik a katolikus tanoktól való elfordulásban és a Biblia és annak tanításaihoz való visszatérésben keresendők. A reformátorok kezdetben nem szándékoztak elszakadni a római katolikus egyháztól. Az eredeti elképzelés az volt, hogy a katolikus egyházban helyreállítsák a keresztény tanokat. A reformáció nem egy helyen, egy ember kezdeményezésére jött létre – különböző központok és különböző reformátorok voltak, akik eltérő háttérrel rendelkeztek, és különböző politikai viszonyok között működtek. A reformáció kiváltó okát nem lehet egyetlen pontban meghatározni, inkább különböző dolgok halmozódtak fel, amelyek egy bizonyos ponton elérve a csúcspontot, robbanásszerűen törtek ki.

Voltak például különféle reformhatározatok, amelyek napirenden voltak, kidolgozásra kerültek, de aztán nem úgy kerültek végrehajtásra, ahogyan kellett volna. A meglévő határozatokat a pápa enyhítette. Különféle adók, illetékek és járulékok folytak be a pápai kincstárba. Ezeket sok fejedelem túl magasnak tartotta. Ehhez hozzájárult, hogy az indulgenciakereskedelem – a bűnbocsánat megvásárolható – egyre nagyobb kritikának volt kitéve. Egy igazán döntő fordulópontot jelentett a Biblia németre fordítása Martin Luther által. A fejlődő nyomdászati mesterség lehetővé tette a Biblia, és főként a reformátorok különféle „eretnek írásainak” nagy példányszámú kiadását. Az embereket először ösztönözték a Biblia önálló olvasására – ami a katolikus egyházban nem volt megengedett –, így számos tisztázatlan kérdés merült fel. A reformátorok írásait is érdeklődéssel olvasták. Az emberek elkezdték megkérdőjelezni a katolikus egyházat és tanításait, és így sok olyan dolgot fedeztek fel, amelyet a Biblia nem támaszt alá.

A fennálló hagyomány kritikája

Az ókori egyház hagyományának bírálatában két megközelítés létezik, amelyeket különböző oldalról támogattak:

- Luther szigorú vizsgálatnak vetette alá az egyház hagyományait. A mércéje a Biblia szövege volt. Azokat a hagyományokat, amelyek véleménye szerint ellentétesek voltak a Szentírással, el kellett törölni. Ugyanakkor kiállt amellett, hogy azokat a hagyományokat, amelyek ugyan nem közvetlenül a Biblián alapultak, de hasznosak voltak a hívők életében, meg kell őrizni.
- Zwingli és Kálvin elutasítottak minden olyan hagyományt, amelynek nincs bibliai alapja. Ezért a reformátusok templomai egyszerűek, legfeljebb bibliai idézetekkel díszítettek. Zwingli részben még a hangszeres zenét is elutasította a templomban. Az úrvacsorát emlékünnepségnek tekintette.

Politikai fejlemények

Mint már fentebb említettük, nem csupán az egyház politikai vagy társadalmi visszásságai vezettek a reformáció kirobbanásához. Inkább ezek a szempontok táptalajt nyújtottak a reformátorok új teológiai gondolatainak. A Biblia helyes értelmezéséért folyó teológiai küzdelemhez hamarosan politikai szempontok is társultak. Az új gondolatok teológiai indokot szolgáltattak a birodalmi fejedelmeknek arra, hogy csökkenthessék a Róma által rájuk kényszerített adóterheket. A protestáns tartományi egyházak kialakulása szintén erősítette a fejedelemségek autonómiáját. A 16. század első felében különböző háborúk dúltak a katolikusok és a protestánsok között Németországban és Svájcban, amelyek Németországban 1555-ben az augsburgi vallásbékével, Svájcban pedig 1531-ben a második kappeli békével zárultak. Mindkét esetben a „cuius regio – eius religio” (kinek a földje, annak a hite) elv érvényesült. Németországban ez azt jelentette, hogy az adott fejedelem határozta meg országának vallási hovatartozását, míg Svájcban ezt a kantonok republikánus kormánya döntötte el.

A radikális irányzatok

Olyan reformátorok számára, mint Thomas Müntzer, Andreas Bodenstein von Karlstadt, Menno Simon vagy Jakob Hutter, az idő apokaliptikus előjelek alatt állt. Néhányan közülük a történéseket spirituális szempontból értelmezték, és feladatuknak azt tekintették, hogy utat egyengessenek a szemükben valóban bekövetkező Isten országának, mint a végidők igazságosságának uralmának. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a „radikálisok” nagyon különböző megközelítéseket követtek.

Lelkesedéssel törekedtek a végidőbeli struktúrák megteremtésére: a gyülekezeteknek valódi hitben megkereszteltekből kellett állniuk (újrakeresztelés/felnőttkeresztelés). Befolyásuk kiterjedt a politikai struktúrákra is, és részben forradalmi módon – a híres paraszthábórúk formájában – felforgatták a társadalmi és politikai viszonyokat.

Ez nem csupán a társadalmi felsőréteg és a katolikus egyház részéről váltott ki heves ellenállást. A protestánsok is, Luther vezetésével, a zavargások erőszakos lezárására szólítottak fel. A fejedelmi csapatok fegyveres erővel vetettek véget a felkeléseknek – az anabaptisták csak Amerikába emigrálva találtak vallásszabadságra. A 16. század közepén egy második generációs reformátorok léptek színre. Genfben ez Johannes Kálvin volt, Zürichben pedig Heinrich Bullinger, Zwingli utódja. Hozzájárulásuk abban állt, hogy teológiailag megszilárdították a reformációt – Kálvin az „Institution” című művével, Bullinger pedig a „Második Helvét Hitvallással”. Mindketten Európa-szerte hatást gyakoroltak a protestantizmusra.

A katolikus egyház reakciója

A katolikus egyház eleinte meggyőzéssel próbálkozott, majd politikai és egyházi nyomásgyakorlásra tért át. Luthernek menekülnie kellett, és csak a fejedelmi védelemnek köszönhetően maradt életben. Zwingli viszont sikeresen meggyőzte a zürichi tanácsot tanításának helyességéről. A reformáció új eszméi villámgyorsan terjedtek – a lakosság tömegesen csatlakozott az új hithez, a birodalmi városok és a fejedelmek a reformáció oldalára álltak. Az akkori császár, V. Károly katolikus maradt, de nem tudott a reformáció leverésére koncentrálni, mivel a külpolitika (Törökország és Franciaország) erősen lekötötte. Az ezt követő időszakban a jezsuita rend megalapításával megindult a reformáció a katolikus egyházon belül. A reformáció a nyugati világ történelmének egyik nagy fordulópontja volt. A kereszténység történelmében a reformáció azt jelentette, hogy a katolikus egyház addigi mindenhatóságát sikerült megfékezni.

Anabaptisták Zürich környékén, Schaffhausen környékén

Anabaptisták Zürich környékén

Ulrich Zwingli 1506-ban lett lelkész Glarusban, és 1512–1515 között aktívan részt vett a glarusiak pápáért folytatott hadjárataiban Lombardiában. Míg eleinte főként humanista írásokkal foglalkozott, később nagyon intenzíven tanulmányozta Erasmus von Rotterdam éppen akkor megjelent görög Újszövetségét. Ennek során arra a felismerésre jutott, hogy az egyház tanítása bizonyos dolgokban nem egyezik meg az Újszövetséggel. 1516-ban elkezdett prédikálni a zarándoklatok, az indulgenciakereskedők és más egyházi visszásságok ellen. Felhívta a püspököket, hogy az Isteni Ige útmutatása szerint javítsák meg az egyházat. 1519-ben Zwingli Zürichbe érkezett, hogy ott folyamatosan magyarázza az evangéliumokat. Rávette a zürichi tanácsot, hogy felszólítsa az összes prédikátort az evangéliumnak megfelelő prédikálásra. Zürichben töltött idejének elején a anabaptista vezetők társai voltak, de különböző viták után keserű ellenzőjükké vált. A zürichi anabaptisták számára a reformáció Zwingli alatt túl lassan és nem elég következetesen haladt előre. Sokan régóta várták a reformációt. És most, hogy jogilag végrehajtották, gyorsan és radikálisan akarták az egyházat az őskeresztény mintára átszervezni. Zwingli azonban habozott. A reformáció a tanács határozatával jött létre. Zwingli tehát nem dobhatta el egyszerűen a misét és az egész római vallást. Ennek meg kellett adni a maga idejét, és be kellett érnie, még ha évekbe is telt volna a reformáció befejezése.

További akadályt jelentett, hogy Zürichben nem mindenki támogatta a reformációt, hanem sokan voltak, akik ragaszkodtak a római hagyományokhoz. A másik oldal egyáltalán nem akart a bibliai példa szerint eljárni, hanem egyszerűen radikálisan szakítani akart mindennel, ami római befolyást hordozott. Zwingli tehát különböző nézetekkel szembesült, és bölcsen kellett eljárnia, hogy a reformációt jó talajra ültesse. Zwingli és a keresztelők az alapelvekben egyetértettek, így nem kellett volna szakításhoz vezetnie a helyzetnek. A változásra való hosszú várakozás azonban egyre növekvő intoleranciát váltott ki a keresztelők körében. Az idő múlásával ezt az intolerancia tüzét egyre jobban szították, mígnem végül kirobbant a bomba.

Anabaptisták Schaffhausen környékén

A schaffhauseni anabaptizmus leghíresebb dokumentuma a Schleitheimi Hitvallás, amelyet Michael Sattler fogalmazott meg az 1527. február 24-i anabaptista zsinat alkalmával. Ez nem az anabaptisták legfontosabb hitbeli tételeinek összefoglalását jelenti, hanem célja, hogy tisztázzon bizonyos, az anabaptisták körében vitatott kérdéseket, és azokat a Biblia alapján megvilágítsa. A hét tárgyalt témakör a következő: keresztelés, gyülekezeti fegyelem, úrvacsorázás, a világtól való elszakadás, pásztori szolgálat, hatóságok és eskü. Az alábbiakban a Schleitheim-i hitvallás legfontosabb cikkelyei szerepelnek. Ezek jelentősen rövidítettek, de így is betekintést nyújtanak az anabaptisták gondolkodásmódjába.

1. **A keresztelésről**

   A keresztelést mindazoknak kell megadni, akiket a bűnbánatról és az életmód megváltoztatásáról tanítottak, és akik őszintén hiszik, hogy bűneiket Krisztus eltörölte. Ezzel kizárásra kerül minden csecsemőkeresztelés, amely a pápa legnagyobb és első számú borzalma.

2. **A gyülekezet pásztorairól**

   Isten gyülekezetének pásztorának teljes mértékben Pál rendelete szerint olyannak kell lennie, aki jó hírnévnek örvend a hitben nem részesülők körében is. Feladata az legyen, hogy olvasson, intse, tanítson, figyelmeztessen, megfeddjen, kiközösítsen, imádkozzon, megkezdje a kenyér megtörését, és mindenben gondoskodjon Krisztus testéről.

3. **A hatóságról**

   A hatóság Isten rendje, amely Krisztus tökéletességén kívül áll. Megbünteti és megöli a gonoszokat, és védi és óvja a jókat.

   Először is: A kereszténynek nem szabad kardot használniuk más emberek ellen.

   Másodszor: A kereszténynek nem szabad ítéletet hozniuk mások felett.

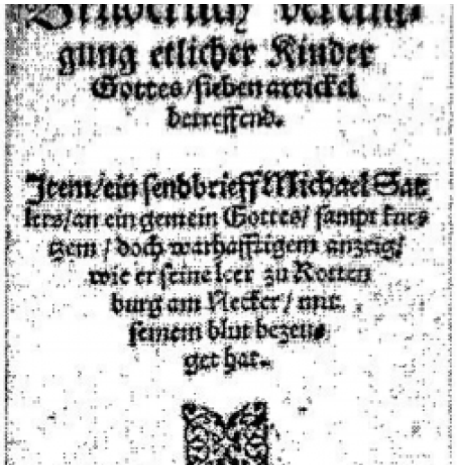
   Harmadszor: A kereszténynek nem szabad a hatóság részeseiként működniük.

   Végül: Fejünk Krisztus, és mi, mint az Ő tagjai, Krisztus szándékának megfelelően kell cselekednünk.

4. **Az esküről**

   Az eskü megerősítés azok között, akik vitatkoznak vagy ígéretet tesznek, és a törvény előírja, hogy azt kizárólag Isten nevében kell igazán és nem hamisan letenni. Krisztus, aki a törvény betartását tanítja, megtiltja híveinek mindenfajta eskütételt, legyen az igaz vagy hamis, akár az égre, akár a földre.

Cikkek az anabaptistákról

gung etlicher Kinder
Gottes/ sieben artickel
betreffend.

Item/ ein sendbrieff Michael Sat
lers/ an ein gemein Gottes/ sampt ers
gem/ doch warhafftigem anzeig/
wie er seine leer zu Rotten
burg am Necker/ mit
seinem blut bezeu
get hat.

Anabaptisták Bern környékén

„Te is az anabaptistákhoz tartozol már? Mióta van megint ilyen pestis a hivatalban? Tudod, hogy itt nem tűrjük az anabaptistákat? Úgy tudom, Brandis jelenleg tiszta, néhány makacs asszonyon kívül senki sem tartozik már ehhez a csőcselékhez, csak Trachselwald és Langnau mögött rejtőzik még néhányan!”

Ezek a szavak, amelyeket egy berni helytartó mondott egy fiatal férfinak, aki nemrég csatlakozott az anabaptistákhoz, tükrözik az anabaptistákkal kapcsolatos általános véleményt Svájcban.

Nem egészen egyszerű betekintést nyerni a bern környéki anabaptisták történetébe. Erre a svájci régióra vonatkozóan nincs optimális információforrás. Bár itt-ott találhatók adatok, ezek nagyon hiányosak és többnyire nagyon rövidek. Szinte minden információ olyan anabaptistáktól származik, akik kegyetlen kínzás alatt tettek vallomást. Így az anabaptisták vallomásai nagyon pontatlanok, és néha olyan nevekkel találkozunk, amelyek a semmiből bukkannak fel, majd ismét eltűnnek. Felmerül az a kérdés is, hogy kiket lehet anabaptistának nevezni. Hova soroljuk olyan embereket, mint Thomas Müntzer – anabaptisták közé vagy lutheránusok közé? Sokan ezért inkább anabaptista-szimpatizánsoknak, nem pedig valódi anabaptistáknak nevezhetők.

A bern-i anabaptista kör egy szilárd közösség volt, amelynek tagjait nem lehet ingatag, egy napos lepkéknek nevezni. Készek voltak mindenféle megpróbáltatást vállalni. Nem riadtak vissza a kihallgatásoktól és a kínzásoktól sem. És nem riadtak vissza attól sem, hogy sok kilométert gyalogoljanak, hogy eljussanak titkos gyülekezeteikre. Erőteljesen kiálltak az általuk felismert bibliai tanítások mellett.

Letartóztatták – kihallgatták – vízbe fojtották

Az 1528-as berni vitán, amelyen a reformáció bevezetéséről döntöttek, nyolc anabaptista is megjelent. Őket nem engedték be, hanem letartóztatták. Csak a vita lezárása után került sor egy beszélgetésre, amelynek során Zwingli maga próbálta meggyőzni az anabaptistákat tévedésükről. Hiába. Kitiltották őket a városból és az országból, és halállal fenyegették őket, ha visszatérnének. Hárman közülük azonban mégis visszatértek. Letartóztatták és kihallgatták őket. 1529 júliusának közepén az Aare folyóba fojtották őket. 1535. március 13-án a hatóságok úgy határoztak, hogy „ezentúl a férfiakat karddal, a nőket pedig vízzel, kegyelem nélkül az életből a halálba ítélik". A három anabaptista fent említett halálos ítélete nem az egyetlen. Hans Haslibacher, a Sumiswald melletti Haslibachból, szintén egyike azoknak a számos, okmányokkal igazolt anabaptistáknak, akiket 1528 és 1571 között Bernben kivégeztek.

Embervadászat

Az 1583-as rendeletben ez áll: „Ezt a lázadó szektát kiirtani semmire sem jó, napról napra szaporodnak. Az anabaptista vezetőket, prédikátorokat, tanítókat és lázadók vezéreit minden kegyelem nélkül karddal kell kivégezni. A tisztviselőknek embereket is fel kell bérelniük és fizetniük kell őket, hogy éjjel-nappal a vezetőket és a vezetőket üldözzék. Azokat az anabaptista gazdaságokat, ahol nincsenek gyermekek, lehetőség szerint el kell adni."

Nehéz idők köszöntöttek a berni anabaptistákra. A főhivatalokból és Bernből Weibel és más (többé-kevésbé) megbízottak „emberi vadra" vadásztak. Igazi hajtóvadászatokat szerveztek. Ezek igen jövedelmezőek voltak, hiszen a „hivatalos könyvekben" újra és újra szerepelnek olyan összegek, amelyeket kifizettek, ha a hajtóvadászat sikeres volt. Egyszer például 100 gulden (1 gulden = 2 font) jutalmat tűztek ki egy anabaptista tanítóra, hogy elfogják. Egy krónikában a következő bejegyzés olvasható: „1644 – Nagy anabaptista-vadászat. A kormány Ueli Zauggot, Ueli Neuhausot és Christen Stauffert keresi az Äbnitben, Eggiwilben. Sok anabaptista börtönben van, közülük 48-at kiutasítottak."

Kínzás

Kínzással próbáltak mind a férfiaktól, mind a nőktől vallomást kicsikarni, hogy megtudják hitbeli testvéreik nevét, „tanításukat" vagy gyülekezési helyeiket, illetve hogy eltérítsék őket „téves tanításuktól". Az egyik iratban többek között ez áll: „…először üresen emelték fel a kötélen…" Másodszor ugyanazt a személyt egy hozzáerősített kővel emelték fel. Egy másik férfiról azt írják, hogy őt is először üresen, majd egy kis kővel, harmadszor pedig egy 75 font súlyú kővel emelték fel. A nőket például hüvelykujjcsavarral kínozták. Egy 1670-es rendeletben ez áll: „… az ilyen engedetlen és makacs fejeket nyilvánosan botokkal kell megkorbácsolni, majd a határra kísérni." Ha újra belépnének az országba, „ugyanazzal a bánásmóddal" bánnának velük, és ráadásul „a Brönnysen-jelzéssel" is megjelölnék őket.

Bírságok

Egy nyílt levélben, amelyet a Signau, Trachselwald és Brandis hivatalok szószékeiről felolvasott nyílt levélben például az áll, hogy az anabaptistákat 10 font bírsággal sújtják, és „ha nem térnek vissza, életükre és vagyonukra is kiterjed a büntetés, sőt azoknak is, akik befogadják őket, házukat és pajtájukat a földdel egyenlővé teszik." Egy fiúnak 10 font bírságot kellett fizetnie, mert engedély nélkül „szállásolta és látta el" anabaptista apját. A következő is rögzítésre került: „1599. Hanns Gerbertől, az öregtől, Goldtban, a Langnow-i egyházközségből, engedetlen, anabaptista felesége miatt 1800 fontot szedtek be."

Az anabaptisták védelme a polgárok részéről

A világi hatóság 1585-ben hivatalos megbízást adott a egyházi hatóságnak: „Összehívják az itteni káptalanhoz tartozó összes prédikátort, és egymással tanácskozva különféle eszközökkel megpróbálják felszámolni az anabaptista tanokat és gyülekezeteket, majd véleményüket jelentik az uraknak." Az egyházi urak többek között a következőket jelentették: „… A csábítókat és hamis tanítókat minden igyekezettel és komolysággal ki kell űzni Őnagysága országából…" Minden

alattvalónak szigorúan tilos bármely anabaptistát „befogadni és támogatni”. Az anabaptistákkal nem szabad kereskedni, sem vétel, sem eladás útján. Be kell jelenteni őket, hogy alkalmas prédikátorok tanítsák őket. Ha nem hagyják magukat tanítani, „kenyérrel és borral kell ellátni őket mindaddig, amíg makacsságuk meg nem törik, vagy Őfelsége elismerése alapján ki nem küldik őket az országból.”

Országból való kiutasítás

A kormány e szakvélemény alapján új rendeletet hirdetett ki, amelyben többek között a következőket rendelte el: *Mivel azonban (az anabaptisták) sem figyelmeztetést, sem tanítást nem fogadnak el, makacsok és engedetlenek maradnak, és nem akarnak megbánni, azokat fogságba kell vezetni a határvidékre, és ki kell utasítani őket országunkból, hogy elszántak vagyunk arra, ha ismét országunkba merészkednek és elfogják őket, de nem térnek el tévedésüktől, hanem továbbra is makacsul ragaszkodnak hozzá, mint korábban, akkor engedetlen, hitehagyott, lázadó emberekként életükkel fizetnek.” Gyakran előfordult, hogy az anabaptistákat teljesen nincstelenül űzték át a határon. Sokan nem bírták ki, és visszatértek. Az idők folyamán több százan kényszerültek elhagyni az országot: férfiak, nők és gyermekek. Családokat szakítottak szét: egy részüknek mennie kellett, a másik részük pedig hátramaradt. 1672-ben nagy, erőszakos kiűzésre került sor. Körülbelül 700 ember költözött a Pfalzba. Másokat pedig a berni hajókikötőnél hajókra rakodtak, hogy onnan az országból elszállítsák őket.

A gályákra

Az üldözés csúcspontja a 17. században az a tanácsi határozat volt, amely szerint az anabaptistákat „galérákra kell küldeni”. Az 1671-es eggiwili anabaptista zavargások után körlevelet intéztek minden hivatalnokhoz és falufőnökhöz, amelyben többek között a következő állt: „Az úgynevezett anabaptisták közül egy bizonyos számú engedetlen alattvalónkat láncra verve Olaszországba küldjük a velencei gályákra evezőmunkára, és szilárdan elhatároztuk, hogy mindazokkal szemben, akik hasonló módon engedetlennek bizonyulnak, ugyanígy fogunk eljárni…” Ezek nem üres szavak voltak. Amit írásban rögzítettek, azt végre is hajtották. Tizenkét anabaptistát két év gályaszolgálatra ítéltek, és március 16-án közülük hatot egymáshoz láncolva Thunban hajóra raktak, ahonnan Interlakenen keresztül egy másik hajóra szállították őket. Az út ezután Bergamóba, majd Velencébe folytatódott. Egy 1670-es rendelet előírta, hogy a deportáltak vagyonát el kell adni. A kormány arra törekedett, hogy a kettőseket lehetőség szerint vagyontalanul űzze el, és vagyonukat az országban tartsa. Ennek következtében számos paraszti gazdaságot elkoboztak.

Szeretet

Nem mindenki vett részt az anabaptisták üldözésében. Mindig akadtak olyanok, akik készek voltak segíteni az üldözötteken, még akkor is, ha azzal kockáztatták, hogy ezért megbüntetik őket. Így például az anabaptisták üldözői népszerűtlenek voltak a nép körében. Bárhol is bukkantak fel, nehézségeket okoztak nekik. A vidéki lakosság gyakran az üldözött anabaptisták mellett állt ki. A kormányzati intézkedéseket néha meg lehetett akadályozni. A keresztelők külföldi hitvéreiktől (Pfalz, Hollandia, Elzász) is kaptak segítséget. A hatóságok minden erőfeszítése ellenére a keresztelők nem tűntek el.

Az anabaptisták üldözésének vége Bernben

A zürichi anabaptistákkal ellentétben (kb. 1620-ig) az Emmental nehezen megközelíthető és így nehezebben ellenőrizhető völgyeiben az anabaptizmus továbbra is fennmaradhatott. 1711-ben körülbelül 350 bern-i és neuchâtel-i anabaptista indult tömeges kivándorlásra négy hajón az Aare folyón lefelé, többnyire Hollandia felé. Nem kevesen utaztak tovább Amerikába, ahol „amishként” telepedtek le. A hátramaradt anabaptisták 1718 körül egy új anabaptista rendelet miatt ismét az üldözés fellángolását tapasztalták. 1743-ban a bern-i anabaptista kamrát feloszlatták, 1798-ban pedig az első helvét alkotmány garantálta a vallásszabadságot. 1810-től ugyan hivatalosan tűrték az anabaptistákat, feltéve, hogy nem folytattak missziós tevékenységet. Ugyanakkor a „anabaptista rendelet” szerint kellett öltözködniük, és egyes esetekben akár kényszerkeresztséget is kellett elszenvedniük. Csak 1820-tól ismerték el a születéseket, a házasságkötéseket és a gyülekezeteket. Ezzel az anabaptisták üldözése végre a (szomorú) történelem fejezetébe került.

Amishok

Amishok, a mennoniták egyik ágazata

Az amishok (angolul: Amish) egy vallási közösség, amelynek gyökerei a 16. századi anabaptista mozgalomban keresendők. 1693/94-ben az ókeresztelők (mennoniták) körében a gyülekezeti fegyelemmel kapcsolatos viták miatt Jacob Amann által provokált szakadásra került sor. Jacob Amann, akit „patriárkának” neveztek, és aki a Simmental (BE) térségből származott, megalapította az első amish közösséget Elzászban, Ste-Marie-aux-Mines-ben.

Az elzászi „testvéreket” szigorú fegyelemre szólították fel a vallásgyakorlás terén. A szigor miatt Amann és követői hamarosan konfliktusba kerültek az elzászi régi anabaptistákkal, később pedig Svájcban és a Pfalzban is. 1712-ben – XIV. Lajos parancsára – az egész anabaptista közösségnek el kellett költöznie. Így a közeli és távoli környékre, részben pedig ismét Svájcba (Neuchâtel és a Bázeli Hercegség) vándoroltak.

A 18. század elején fokozódott a vallási és gazdasági nyomás az amikre, így 1707 és 1754 között az amerikai államokba vándoroltak ki. Az első években a letelepedés Pennsylvania államra koncentrálódott. Egy második kivándorlási hullám során, 1815 körül, mintegy 3000 svájci amish telepedett le Ohio, Indiana, Illinois és Ontario (Kanada) államokban. Az ezt követő években sok amish követte az első kivándorlók példáját, ezért ma az USA északi és keleti részén, valamint Kanada déli részén számos amish közösséget találunk.

Az amishok egy olyan vallási közösség, amely egy sajátos „rend” alapján él. Általánosan arról ismertek, hogy nagyon szerény életmódot folytatnak. A legtöbb amish család a mezőgazdaságból biztosítja megélhetését. Nagy hangsúlyt fektetnek a családra, a közösségre és az elszigeteltségre. A legtöbb esetben szigorúan elutasítják a technikai haladást. Különleges hagyományuk a „patchwork” nevű textilművészet. Az emberi tökéletlenség szimbolizálására minden egyes egyedi alkotásba szándékosan beépítenek egy hibát.

Vallás

Kéthetente egy kiválasztott tag udvarán istentiszteletet tartanak az egész gyülekezet számára. Az istentisztelet során a férfiak és a nők egymástól elkülönítve ülnek. A prédikátornak tilos jegyzeteket használnia. A teljes prédikációt szabadon mondja el. Ezt követően közösen étkeznek. Az amishok gyermekeit csak 16 éves koruk után keresztelik meg. Ekkor a gyermekeknek – illetve ekkorra már

serdülőknek – tudatosan kell dönteniük az amish életmód mellett, vagy szándékosan más utat kell választaniuk. Aki megszegi a keresztelési fogadalmat, azt úgynevezett kiközösítéssel sújtják; kizárják a közösségi életből (pl. senki sem eszik többé egy asztalnál a kiközösítettel). Ez addig marad így, amíg a kiközösített meg nem tér.

Számok

Jelenleg körülbelül 220 000 amish él, akik többségükben 250 közösségben élnek az USA 26 államában és a kanadai Ontarióban. A magas születési aránynak – nőnként több mint hat gyermek – köszönhetően a közösség tagjainak száma 20–25 évente megduplázódik. Csak 2004-ben az amish népesség növekedése 4,5 % volt.

Az amish nőknek vallási okokból fátylat kell viselniük. Ezenkívül tilos nekik levágni a hajukat vagy ékszert viselni. Ruházatuk vagy szoknya, vagy ruha, amelynek színe lila, kék, zöld vagy barna lehet. Házasságkötése után az amish nők csak feketét viselhetnek.

A férfiaknak rövid hajat kell viselniük: „serpenyő” alakúra vágva, a sapka alól nem lóghat ki egyetlen hajszál sem. Az esküvő után sötét öltönyt és fekete kalapot viselnek, és szakállt növesztenek. Ekkor a házaspár beköltözik a saját házába. A sok gyermeket Isten áldásának tekintik, és ők is bevethetik munkaerejüket a családi gazdaságban.

A nők otthon hozzák világra gyermekeiket. Csak komplikációk esetén keresik fel a modern kórházat.

Svájci anabaptista népviseletek

A svájci anabaptisták ruházatáról nem sokat lehet elmondani. Az anabaptista népviselet, amely kerüli a kokett, dús és divatos elemeket, hogy annál inkább kiemelje az egyszerűséget és a praktikumot, nem a mozgalom 1525-ös zürichi alapításának idején jött létre. Az akkori követők a kézművesek, a parasztság, a humanista műveltségű patríciusok és polgárok, valamint a radikálisan evangélikus beállítottságú papság köréből származtak. Mindannyian a saját társadalmi osztályukhoz tartozó ruházatot viselték. Csak akkor alakult ki egy igazi anabaptista viselet, amikor az üldözések következtében az anabaptizmus túlnyomórészt paraszti mozgalommá zsugorodott.

Az 1693 körüli vita bizonyára tartósan meghatározta az anabaptista viselet hangsúlyos egyszerűségét is. Az anabaptisták önellátóként részben közösségi gazdaságban éltek, és nagyon távol tartották magukat a „civilizációtól”. Ruházati anyagaikat is többségében maguk állították elő. Ismert, hogy lenet termesztettek, és juhjaik gyapját „félvászonra” dolgozták fel. Továbbá figyelembe kell venni, hogy az anabaptista viselet nem vasárnapi ruha volt, hanem hétköznapi viselet, amelynek praktikus jellegét a mindennapi munkában kellett bizonyítania. Így az egyszerű paraszti viselet végső soron a svájci anabaptizmus évszázadokon át tartó szenvedéses útjára is utal.

A Taeuferek üldözése

Hivatkozások és források

Szakirodalom

- Blanke, Fritz (2003): „Brüder in Christo”. Schleife-Verlag
- Veraguth, Paul (2003): „Gyógyítsd meg országunkat”. Schleife-Verlag

Történetek és regények

- Zimmermann, Katharina (1995): „Die Furgge”. Zytglogge-Verlag. Izgalmas regény „Madleni”-ről, egy fiatal, üldözött anabaptista nőről a Schangnau környékéről.
- Tavel, Rudolf von (1927): „Der Frondeur”, többek között Cosmos-Kiadó (1979), már nem kapható. Berni német nyelvű regény, nagyon hiteles.
- Schranz, Hans (1974): „Passion im Emmental”. sjw-füzet, már nem kapható
- Laederach, Walter (1938): „Passion in Bern”. Rentsch-Kiadó, elfogyott
- Brun, Georg (2003): „Der Augsburger Täufer”. Aufbau-Taschenbuchverlag

Filmek

- „The Radicals”, 1992, 90 perc. Film a dél-német anabaptistákról, Michael és Margaretha Sattlerről.
- „Im Leben und über das Leben hinaus”, 2005, 150 perc. Betekintés a mai anabaptista gyülekezetek életébe Sonnebergben (Jura) és Berne-ben (Indiana).
- „The Headsman”, 2005, 108 perc. Egy nem teljesen ártatlan film a tiroli anabaptistákról

Tartalom és képek, szerzői jog: Lori Keller, Sara Kündig, Témaköteg a BESJ táborvezető-képző tanfolyam 2006/07, Svájci Evangélikus Ifjúsági Szövetség (BESJ)

www.besj.ch

www.juropa.net

Weitere Informationen

Kategóriák
Tábor és szervezés

Címkék
BESJ
Raktári dolgozóknak szóló tanfolyam
Képzés
Munkatársak

Kor
16. életév betöltésétől

A résztvevők száma
Nincsenek elérhető adatok.

Biblia
Ez az információ hiányzik.

Időtartam
Nincsenek elérhető adatok.

Anyag
Szinte erőfeszítés nélkül

Fájl letöltés
Fájl letöltés elérhető

KI Generierter Inhalt
Tartalom
Kategóriák
Címkék
Kor
A résztvevők száma
Biblia
Időtartam
Anyag

© YoungstarsWiki | https://youngstarswiki.org/hu/wiki/art/kalvinistak-uldozese